

Gunnen zonder aanbesteding

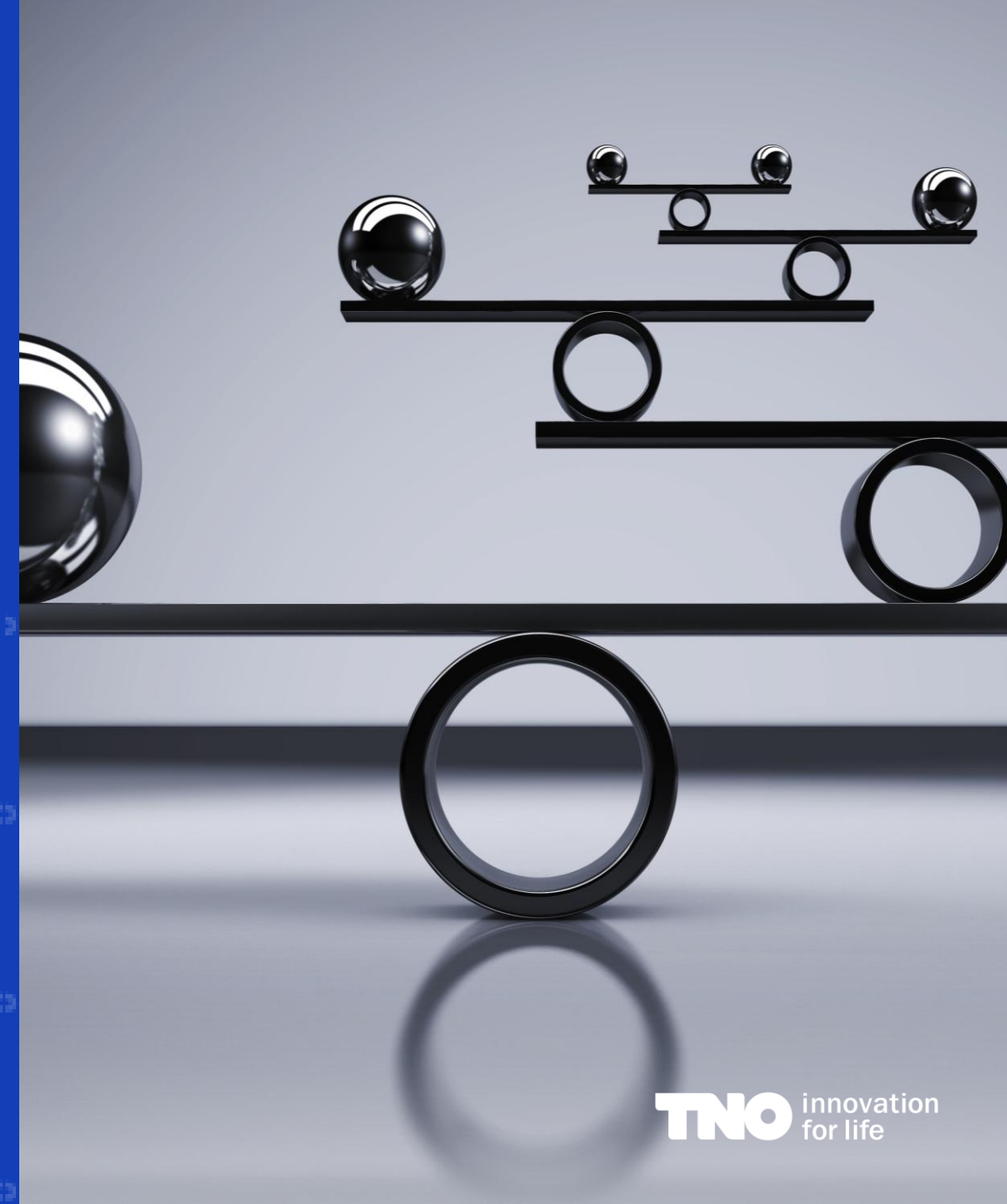
Gunnen van een overheidstaak aan een lokale gemeenschap

Seminar Gunnen zonder aanbesteden

Castricum, 13 maart '25

Eva Winters | TNO

Jurgen van der Heijden | TNO

Gunnen zonder aanbesteden

- De 'nieuwe' energiegemeenschap
- Energiegemeenschap in de Energiewet en Wet collectieve warmte
- Energiegemeenschap en aanbesteden; voorbeeldcasus: energiecoaching
- Twee wegen: via de markt, via de gemeenschap

Energiegemeenschappen in EU regelgeving

Richtlijn 2018/2001

hernieuwbare-energiegemeenschap": een **juridische entiteit**

a) die, in overeenstemming met het toepasselijke nationale recht, gebaseerd is op **open en vrijwillige deelname**, autonoom is en daadwerkelijk wordt **gecontroleerd door aandeelhouders of leden die zijn gevestigd in de nabijheid** van de hernieuwbare-energieprojecten die in eigendom zijn van en ontwikkeld zijn door die juridische entiteit;

b) waarvan de aandeelhouders of leden **natuurlijke personen, kmo's of lokale overheden, met inbegrip van gemeenten, zijn;**

c) waarvan het hoofddoel is het verschaffen van voordelen op **milieugebied of op economisch of sociaal gebied** aan haar aandeelhouders of leden of aan de lokale gebieden waar zij actief is, en niet het realiseren van winst;

Richtlijn 2019/944

"energiegemeenschap van burgers": een **juridische entiteit** die

a) gebaseerd is op **vrijwillige en open deelname** en waarover leden of aandeelhouders, die natuurlijke personen, lokale autoriteiten, waaronder gemeenten, of kleine ondernemingen zijn, **feitelijke zeggenschap** hebben;

b) waarvan het hoofddoel veeleer bestaat uit het bieden van **milieu-, economische of sociale gemeenschapsvoordelen** aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is dan uit winst maken, en

c) zich bezig kan houden met de productie, waaronder uit hernieuwbare bronnen, distributie, levering, verbruik, aggregatie, energieopslag, **energie-efficiëntiediensten**, oplaaddiensten voor elektrische voertuigen of **andere energiediensten** aan haar leden of aandeelhouders kan aanbieden;

Energiegemeenschappen

- **Organisatie/ governance van de gemeenschap:**
 - Open; toegankelijk, vrijwillige deelname, wie mag er deelnemen, bij wie ligt het feitelijk zeggenschap
- **Het doel van de gemeenschappen:**
 - milieu-, economische of sociale gemeenschapsvoordelen bieden aan leden of plaatselijke gebieden
- **Activiteiten die zij ontwikkelen:**
 - Produceren, opslaan, verkopen, delen, aggregatie en andere energiediensten

Energiegemeenschap

Wat onderscheidt een energiegemeenschap van een andere onderneming?

- Governance en doel
- Lokaal
 - Lokale betrokkenheid bij de hernieuwbare energiegemeenschap: leden zijn in de nabijheid gevestigd
 - Doel: lokale waarde creëren
- Verplichtingen tav de energiegemeenschap
 - Lidstaten moeten ervoor zorgen dat ze gelijke kansen krijgen
 - Anders behandelen afhankelijk van hun ongelijkheid
 - Art. 22 RED Lidstaten moeten actief barrières verwijderen en een faciliterend kader scheppen voor gemeenschappen.

Energiegemeenschap in de Energiewet (Stb. 2025, 12)

Definitie: *juridische entiteit die ten behoeve van haar leden, vennoten of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht en als hoofddoel heeft het bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen aan haar leden, vennoten of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en niet is gericht op het maken van winst*

Voorwaarden energiegemeenschap (art. 2.4)

Statuten: Participatie open en vrijwillig, recht om te vertrekken, feitelijk zeggenschap ligt bij de leden/ aandeelhouders die natuurlijke personen, micro- en kleine ondernemingen of lokale autoriteiten zijn

Hernieuwbare energieprojecten: Mag zich beperken tot een van de bovenstaande groep, en in afwijking zeggenschap bij partijen leggen die in de nabije omgeving van het energieproject gevestigd zijn. Afspreken dat leden gelijk stemrecht hebben

Voordelen: erkenning, ontheffing van verplichtingen voor bepaalde activiteiten, subsidie.

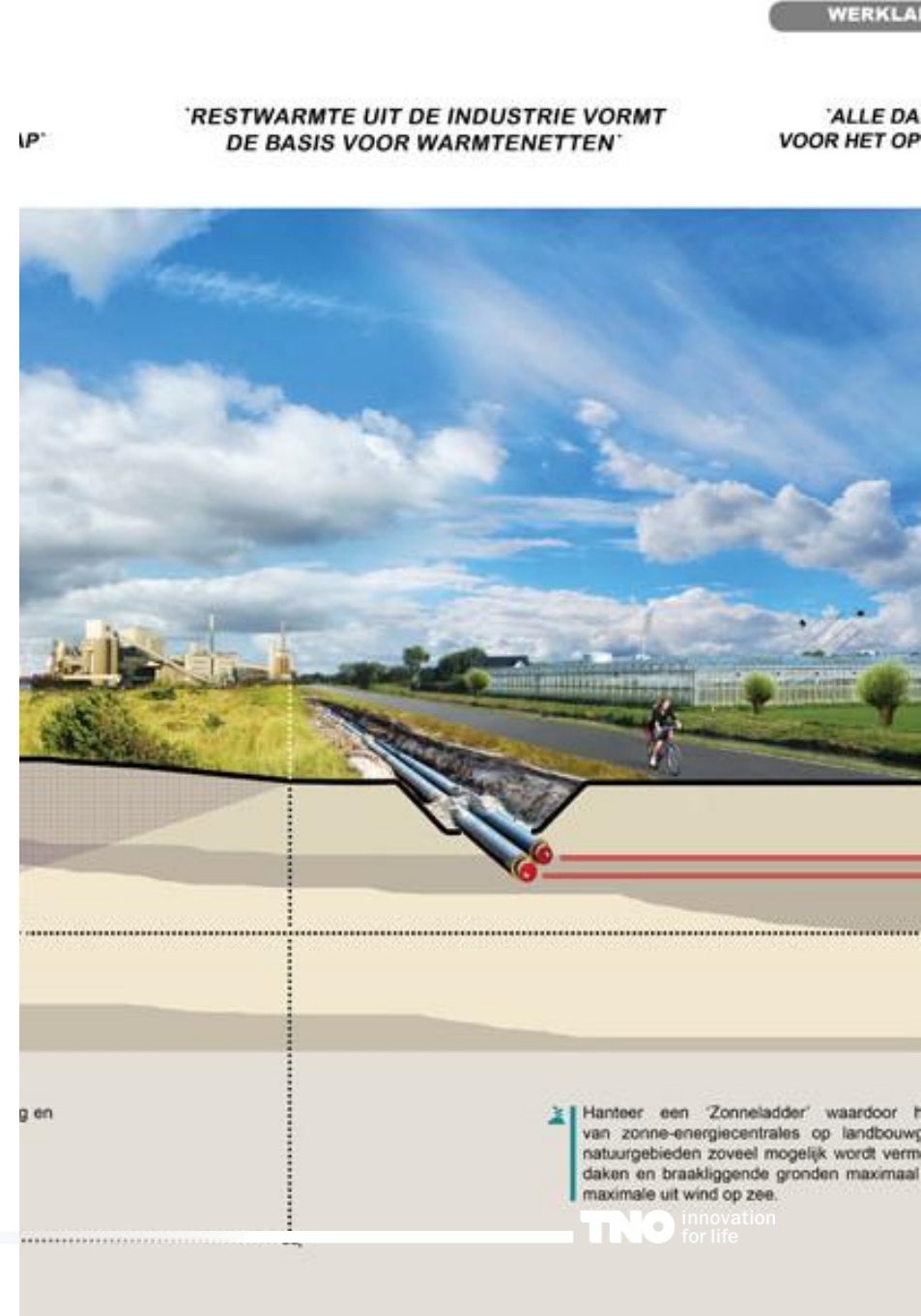

Warmtegemeenschap in de Wet collectieve warmte

Definitie: Warmtegemeenschap grote overeenkomsten met definitie energiegemeenschap

Gemeenschappen kunnen op meerdere manieren betrokken zijn bij collectieve warmtesystemen:

1. Warmtegemeenschap die voldoet aan eisen in de wet kan worden aangewezen als **warmtebedrijf**
2. Daarnaast kan een warmtegemeenschap ook een ontheffing aanvragen voor een **klein collectief systeem**
3. Deelnemen in een publiek warmtebedrijf (gemeenten kunnen ook deelnemen in een warmtegemeenschap)
4. Taken uitvoeren van een warmtebedrijf, niet in hoedanigheid van het warmtebedrijf (voorbeeld: klantencontact/ aanspreekpunt)
5. Diensten verlenen aan het warmtebedrijf als marktpartij (voorbeeld: warmte leveren aan een publiek warmtebedrijf)

Warmtegemeenschap als warmtebedrijf

Warmtegemeenschap is het aangewezen warmtebedrijf

- Aanwijzingsprocedure is in de wet vastgelegd.
- Bij meerdere partijen: algemene beginselen behoorlijk bestuur
- Wetgever gaat uit van first come, first serve beginsel
- Criteria vaststelling warmtekavel staan in de wet
- Kavelvaststelling in Stcr., inventarisatie van voornemen warmtebedrijf via Stcr.

Klein collectief systeem: Hfst 3 WCW

- Warmtegemeenschap kan ontheffing aanvragen voor systeem van > 1500 aansluitingen.
- Weigeringsgronden o.a. gevaar verlies redelijk rendement, significant hogere tarieven op het andere systeem, beperkt mogelijkheden groot collectief systeem.

Voorbeeldcasus

- Een lokaal bewonersinitiatief, een energiecoöperatie, verzorgt energiecoaching.
- Er is een subsidie verstrekt maar die loopt af.
- De gemeente ziet nog steeds meerwaarde in de inzet van energiecoaches, er zijn voldoende huishoudens waar zij hun diensten kunnen aanbieden.
- De vraag is hoe de gemeente dit kan organiseren, bij voorkeur anders dan een gangbare aanbesteding.

Is de coöperatie een energiegemeenschap?

De energiegemeenschap is een samenwerkingsverband van burgers, mogelijk samen met bedrijven, en/of lokale overheden die gezamenlijk duurzame energie opwekken, beheren en verbruiken. Een energiegemeenschap gaat uit van lokaal eigenaarschap en democratische controle. De voordelen van de energieopwekking blijven binnen de (lokale) gemeenschap. Het doel van energiegemeenschappen is om ecologische, sociale en economische voordelen te behalen, niet om alleen maar winst te maken.

Wat is energiecoaching?

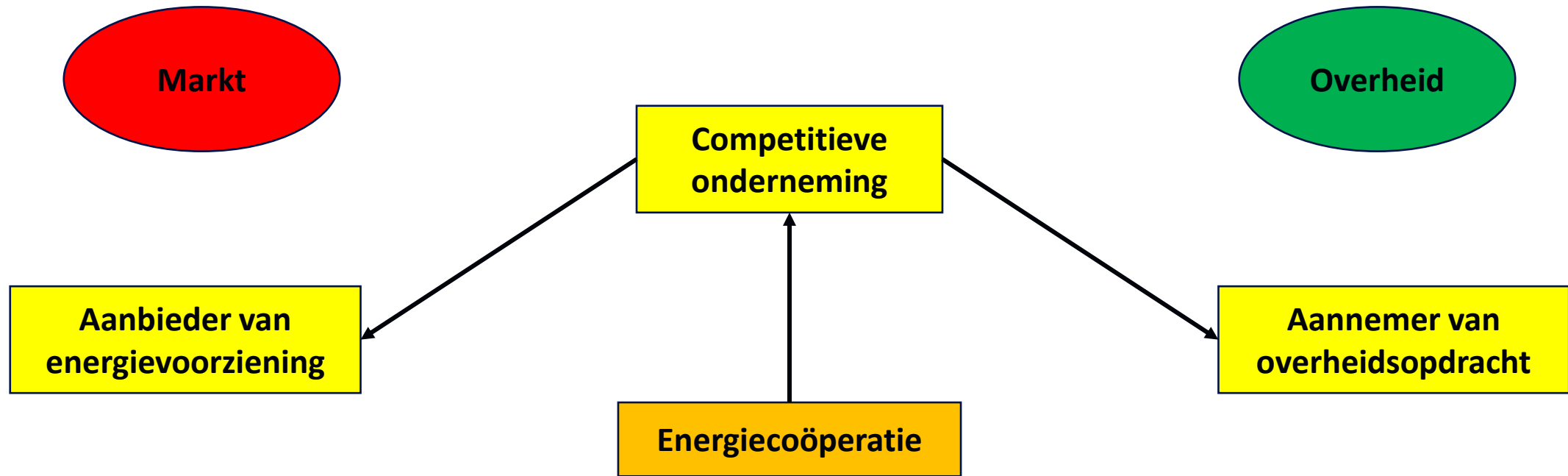
- Valt energiecoaching onder gezamenlijk duurzame energie opwekken, beheren en verbruiken?
- Energiegemeenschappen mogen (onder andere) de volgende activiteiten uitvoeren: opwekking, levering, distributie, aggregatie (flexibiliteit, balancering), opslag, diensten voor energiebesparing, oplaaddiensten voor elektrische voertuigen, energiedeling, collectieve zelfconsumptie.
- Coaching kan geschaard worden onder 'diensten voor energiebesparing', dus in zoverre is het een activiteit die een energiegemeenschap kan ondernemen.

Wat wil de coöperatie zelf?

- De coöperatie kan ervoor kiezen om als competitieve onderneming door het leven te gaan, en bijvoorbeeld coaching te leveren aan mensen die dat kunnen betalen, en om mee te doen aan aanbestedingen in andere gemeenten.
- De coöperatie kan er ook voor kiezen om door het leven te gaan als energiegemeenschap, en om te voldoen aan de eisen die de wet en de gemeente daaraan stellen.
- Er is geen geloofwaardige tussenweg door beide te willen zijn.

Energiecoöperatie als competitieve onderneming

- Als competitieve onderneming kan de coöperatie op de open markt individuele klanten werven, en door middel van deelname aan aanbestedingen van overheden.
- De gemeente kan ervoor kiezen om door middel van aanbestedingen de beste aanbieders te selecteren. De gemeente gaat er vanuit dat dit competitieve ondernemingen zijn.
- Aangenomen dat onder deze ondernemingen speciale sociale ondernemingen zitten, met bij uitstek de kwaliteiten die de gemeente zoekt, kan de gemeente daarop haar aanbestedingsvoorwaarden toesnijden. (Hierover is goede literatuur beschikbaar.)

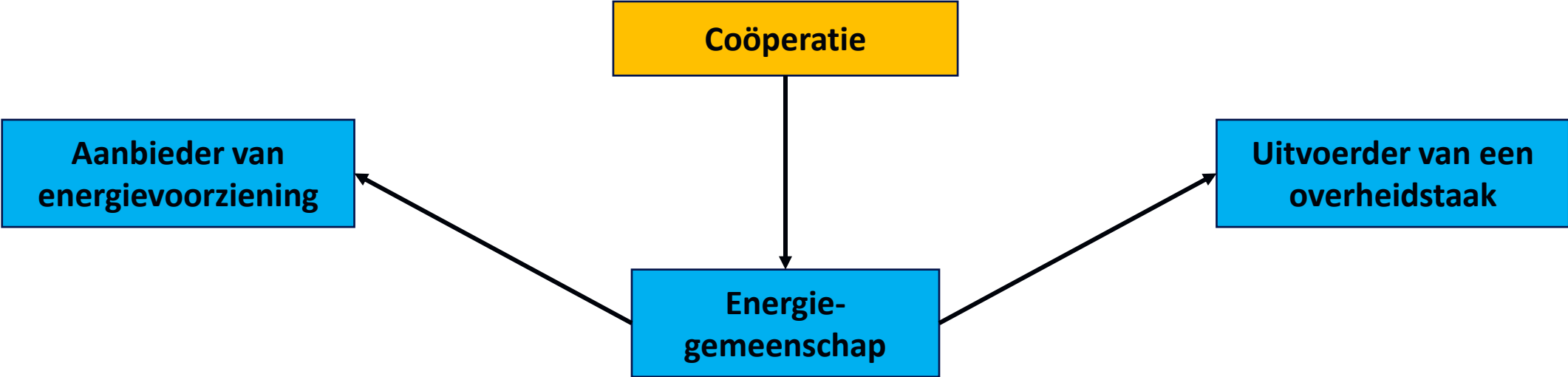

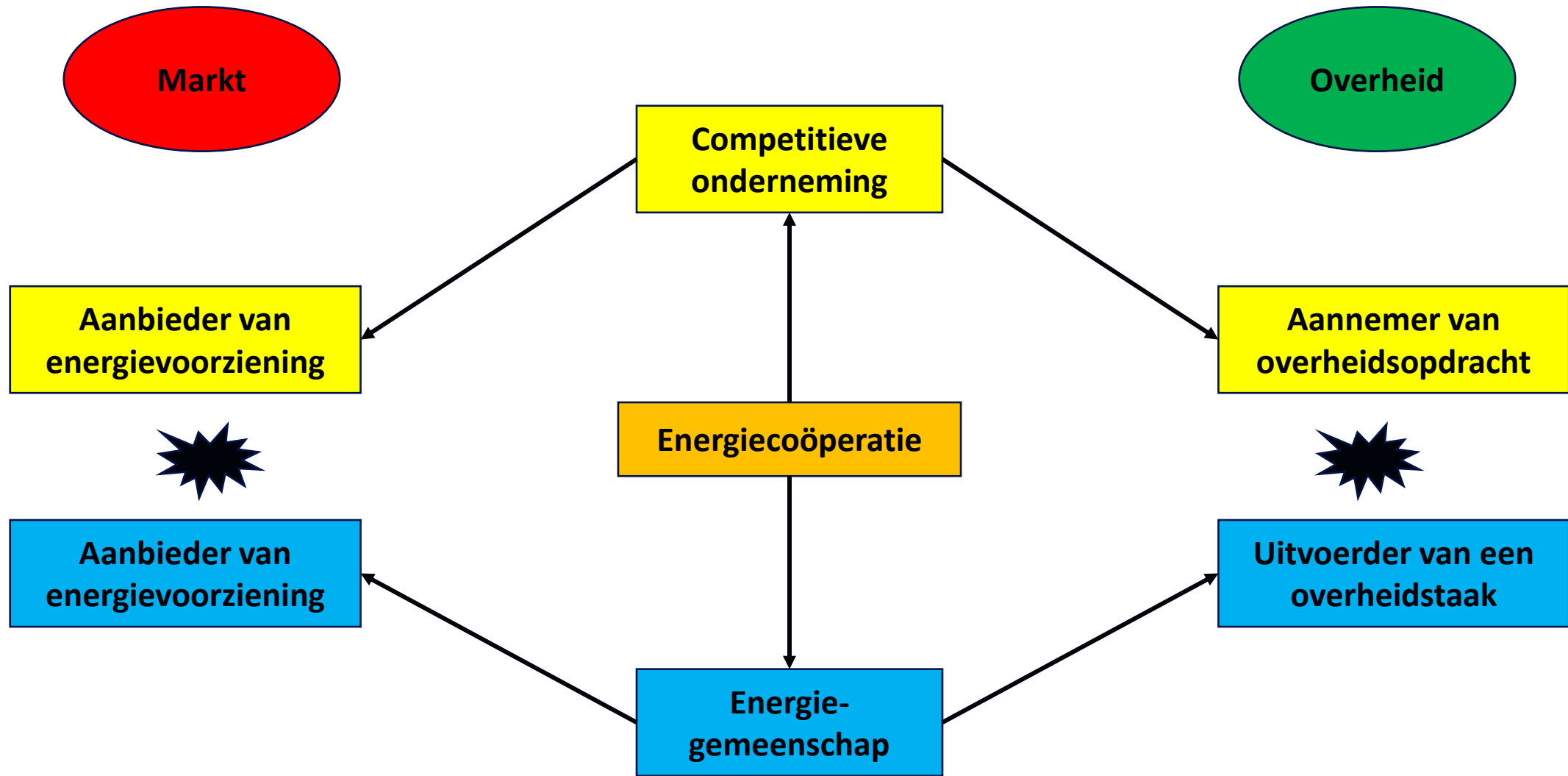
Coöperatie als energiegemeenschap

- Als energiegemeenschap kan de coöperatie energiecoaching als activiteit hebben.
- Zij mag dit op de markt brengen en de individuele klant, die dit kan betalen, zal het sympathiek kunnen vinden dat de winst gaat naar maatschappelijke doelen.
- Is de overheid de klant, dan kan deze vooraf bepalen of zij energiecoaching ziet als een eigen activiteit, als een activiteit voor de markt, of als een activiteit voor de gemeenschap.
- Bepaalt de overheid dat dit een activiteit is voor de gemeenschap, dan is het uitgangspunt dat er lokaal een enkele gemeenschap is van mensen die dit kunnen en willen uitvoeren.
- In dit laatste geval is er geen markt, dus geen aanbesteding, en sluit de overheid een contract met deze gemeenschap om deze taak uit te voeren.

Markt

Overheid

Wat besluit de gemeente

- Als de gemeente niet wil aanbesteden, dan besluit deze:
 1. Dat zij energiecoaching ziet als een overheidstaak die zij niet zelf wil uitvoeren, niet ziet als een taak die de markt kan uitvoeren, maar als een taak die de lokale gemeenschap het beste kan uitvoeren.
 2. Dat de energiecoöperatie binnen de lokale gemeenschap de enige geloofwaardige representant is van deze gemeenschap die energiecoaching kan verzorgen; als zich een andere geloofwaardige representant aandient, zijn beide bereid dit samen te doen.
 3. Dat de gemeente voor een X-aantal jaren een contract sluit met deze coöperatie om de overheidstaak energiecoaching namens de gemeente uit te voeren.
 4. Dat de gemeente een objectief toetsingskader opstelt om te bepalen wat wel/niet een gemeenschap is.

Ons standpunt

- Het verdrag van Maastricht uit 1992 geeft overheden de bevoegdheid om te besluiten welke actor het beste in staat is een overheidstaak uit te voeren.
- ‘Verticaal’ kan die actor een gemeente, provincie of de zijn.
- ‘Horizontaal’ gaat het om het besluit of de overheid, de markt of een gemeenschap de taak het beste kan oppakken. Deze ‘horizontale toepassing’ was slapend in het Nederlandse recht, maar is afgelopen jaar in november wakker gekust door de gemeente Amsterdam.
- Het college van burgemeester en wethouders besloot toen energiegemeenschappen van Amsterdammers een volwaardige positie in de energietransitie geven, naast bedrijven en overheid.
- Deze horizontale toepassing volgt ook uit het Uitdaagrecht.

Dank voor uw aandacht

Eva Winters

eva.winters@tno.nl

Jurgen van der Heijden

jurgen.vanderheijden@tno.nl